

Actieplan:

Preventie van extremisme en polarisering

Stad en OCMW Sint-Niklaas

17 februari 2022

Inhoud

Inleiding	3
Preventie	5
1. Stedelijk aanspreekpunt extremisme en polarisering	5
2. Versterken en uitbreiden van het netwerk referentiepersonen	5
3. Tegengaan van polarisering en maatschappelijke spanningen	6
3.1. Interne deskundigheidsbevordering	6
3.2. Werkgroep polarisering.....	7
3.3. Stille midden versterken	7
4. Weerbaarheid van jongeren verhogen.....	8
Curatie.....	9
1. Strategisch niveau (Stuurgroep).....	10
1.1. Samenstelling.....	10
1.2. Frequentie.....	10
1.3. Doelstellingen en opdrachten.....	10
2. Operationeel niveau (Partnertafel)	10
2.1. Samenstelling.....	10
2.2. Frequentie.....	11
2.3. Doelstellingen en opdrachten.....	11
2.4. Werking.....	12
2.4.1. Aanmelding.....	12
2.4.2. Beoordeling van de casus.....	12
2.4.3. Opvolging.....	12
2.4.4. Deontologie.....	13
2.4.5. Registratie en rapportage.....	14
3. Samenwerking met veiligheidsdiensten.....	14

Inleiding

Onze samenleving verandert snel. Verschillende vormen van extremisme en polarisering komen op de voorgrond in ons dagelijks leven. Denk bijvoorbeeld aan fenomenen en dynamieken zoals anti-vaxxers, online haatspraak en complottheorieën over corona of de ophef na de verdwijning van Jürgen Conings.

De lokale overheid speelt een cruciale rol in de aanpak van maatschappelijk spanningen die onrust en polarisering teweeg brengen. Daarom is het belangrijk dat de stad actie onderneemt om extremisme en polarisering aan te pakken, nog vóór deze voor sociale onrust zorgen in de stad. Dit is een thema dat maatwerk en samenwerking vraagt, aangepast aan de specifieke lokale context. Daarnaast kan het thema in alle beleidsdomeinen aan bod komen en is samenwerking hierin cruciaal. Daarom is er dit nieuw actieplan¹ ‘preventie van extremisme en polarisering’ opgemaakt dat zowel een preventieve als een curatieve aanpak van ALLE vormen van extremisme en polarisering omvat.

De voorbije jaren zijn er zowel op Vlaams als op federaal niveau plannen ontwikkeld met bovenlokale acties in het kader van preventie van radicalisering en polarisering². In dit plan wordt er zoveel mogelijk aangesloten op deze bovenlokale acties en wordt dit verder vertaald naar de lokale context.

Preventie van extremisme en polarisering is enkel zinvol indien tegelijkertijd wordt ingezet op een inclusieve samenleving, waar iedereen zich thuis voelt en dezelfde kansen krijgt. Het strategische programma ‘Iedereen Mee³’ vormt daarom de basis voor dit actieplan. In dit actieplan zullen specifieke maatregelen verder omschreven worden. Dit actieplan richt zich op zowel de preventieve maatregelen voor actuele thema’s of kwetsbare doelgroepen als op de curatieve aanpak van personen waar vermoedens zijn van radicalisering.

De regierol zal hierin worden opgenomen door de deskundige extremisme en polarisering van de dienst diversiteit, samenleving en preventie.

Om ervoor te zorgen dat de inhoud van dit plan duidelijk en afgebakend is worden hieronder enkele begrippen gedefinieerd.⁴

¹ Dit plan is een herziening en uitbreiding van het actieplan ‘verbindend werken ter preventie van radicalisering’.

² <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/beleid-1>

³ <https://www.sint-niklaas.be/onze-dienstverlening/bestuur-en-participatie/projecten/iedereen-mee>

⁴ Als basis voor de omschrijving van een aantal begrippen wordt de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten hernomen.

DEFINITIES

Extremisme: *“racistische, xenofobe, anarchistische, nationalistische, autoritaire of totalitaire opvattingen of bedoelingen, ongeacht of ze van politieke, ideologische, confessionele of filosofische aard zijn, die theoretisch of in de praktijk strijdig zijn met de beginselen van de democratie of de mensenrechten, met de goede werking van de democratische instellingen of andere grondslagen van de rechtsstaat. Hieronder wordt ook het radicaliseringsproces begrepen.”*

Radicaliseringsproces: *“Een dynamisch proces dat begint met een vervreemding van de samenleving en van het politieke systeem, een groeiende intolerantie ten overstaand van een gedachtegoed dat men niet deelt en de toenemende bereidheid om geweld te aanvaarden als middel om het eigen gedachtegoed op te leggen aan anderen.”*

Polarisering: *“De verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving, die resulteert of kan resulteren in (een toename van) spanningen tussen groepen en in risico’s voor de sociale veiligheid.”*

Preventie

1. Stedelijk aanspreekpunt extremisme en polarisering

Bij het stedelijk aanspreekpunt extremisme en polarisering kan iedereen die vragen of bezorgdheden heeft over dit thema terecht voor info, advies of individuele begeleiding.

Zoals bijvoorbeeld:

- Ondersteuning van eerstelijnsverleners die zich zorgen maken over leerlingen, cliënten of burgers
- Tips om het gesprek aan te gaan met personen die mogelijk in een radicaliseringsproces zitten
- Informatie over alle vormen van extremisme, polarisering, fake news en complotdenken
- Signaalfunctie: actuele noden en tendensen worden in kaart gebracht
- Melden van personen die mogelijk in een radicaliseringsproces zitten

Concreet neemt de deskundige extremisme en polarisering van de dienst diversiteit, samenleving en preventie deze rol op.

De uitdaging is om dit aanspreekpunt bekend te maken en ervoor te zorgen dat zowel inwoners als professionals hier vertrouwen in hebben. Dit doen we door hier heel gericht en doelbewust over te communiceren.

2. Versterken en uitbreiden van het netwerk referentiepersonen

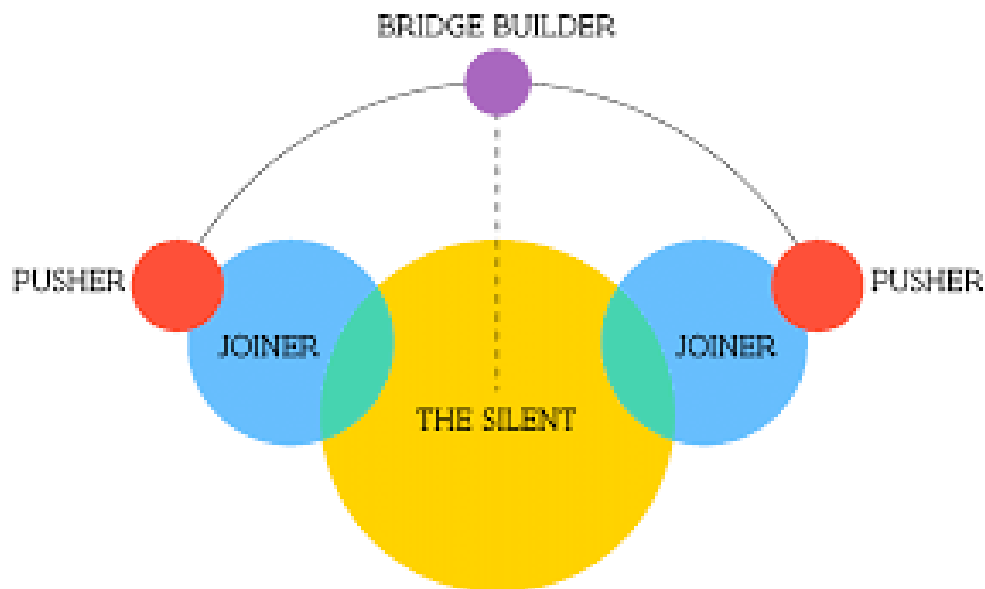
Om een globaal zicht te krijgen op de tendensen en actuele noden is het van groot belang om binnen alle levensdomeinen, zoals bijvoorbeeld werk, sport en onderwijs, voelsprietten te hebben. Daarom werken we sinds 2016 met een netwerk van referentiepersonen. Dit zijn leerkrachten, jeugdwerkers, hulpverleners, leerlingenbegeleiders en vertegenwoordigers van middenveldorganisaties. Zij hebben in 2016 reeds een opleiding gevolgd om op een juiste manier signalen van radicalisme en extremisme te herkennen.

Het doel van dit netwerk is om het middenveld te versterken en op tijd signalen op te vangen. Op deze manier willen we nog meer inzetten op vroeg-detectie en een socio-preventieve aanpak op maat.

We streven naar een continue deskundigheidsbevordering bij alle deelnemers uit dit netwerk. We organiseren daarom opnieuw een tweedaagse opleiding, gegeven door een externe organisatie.

3. Tegengaan van polarisering en maatschappelijke spanningen

Werken aan sociale cohesie is werken aan een leefbare samenleving. Het gebrek aan sociale cohesie werkt polarisering en maatschappelijke spanningen in de hand. In het diversiteitsprogramma (pijler 6 'Sociale Cohesie') staan alle acties omschreven die hierop inspelen zoals bijvoorbeeld moskeebezoeken, de buddywerking en het festival van de verdraagzaamheid. In dit actieplan richten we ons enkel op de specifieke acties die genomen worden als er sprake is van een (ongezonde) vorm van polarisering. We baseren ons hiervoor op het denkkader van de Nederlandse filosoof Bart Brandsma⁵. Hij omschrijft polarisering als een abstracte gedachtenconstructie die niet op feiten berust. Het is volgens hem een gevoelsdynamiek, een emotioneel proces. Als twee tegenpolen elkaar kenmerken toeschrijven verdwijnt de nuance. Verschillen worden voorgesteld als feiten. Zo zouden alle Nederlanders gierig zijn en alle Belgen gesloten. Dit denkkader wordt hieronder schematisch voorgesteld.

3.1. Interne deskundigheidsbevordering

We werken aan de bewustwording van het fenomeen polarisering bij het stads personeel en leren methodieken aan om hiermee om te gaan.

Daarnaast voorzien we voor medewerkers van de stad die sociale mediakanalen beheren een extra vorming over het omgaan met haatspraak en polariserende uitspraken.

⁵ B. Brandsma, *Inzicht in de dynamiek van wij-zij denken*.

De deskundige extremisme en polarisering volgt zelf nieuwe tendensen en actuele thema's op die een impact hebben op het samenleven in Sint-Niklaas. Waar nodig kunnen nog bijkomende opleidingen gevolgd worden.

3.2. Werkgroep polarisering

We zetten een lokaal netwerk op waar de dynamieken van polarisering binnen de schoolcontext en de context van jeugdverenigingen besproken en aangepakt wordt. Het doel van dit netwerk is om gedachten uit te wisselen, op tijd signalen door te geven aan het stadsbestuur en het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak.

We breiden het toepassingsgebied van deze werkgroep gefaseerd uit naar andere doelgroep of specifieke fenomenen waar nodig.

3.3. Stille midden versterken

Het 'stille midden' is een groep van mensen die geen van beide kanten van de polarisering kiest. Niet zwart, niet wit, maar grijs. Soms is dat uit onverschilligheid, soms is het tegenovergestelde het geval en is het net vanuit een grote betrokkenheid dat mensen ervoor kiezen om in het midden te gaan staan. Het laat de betrokkenen niet koud of onverschillig, zij zoeken eerder de nuance of de neutraliteit op. ⁶

We reiken en leren inwoners, verenigingen, scholen, ... methodieken aan om met polarisering om te gaan:

- Lokale organisaties en beheerders van (lokale) populaire sociale media pagina's krijgen advies om met polariserende uitspraken op hun mediakanalen om te gaan. Waar nodig bieden we ondersteuning op maat.
- Het lokaal bestuur geeft maatschappelijke tegengeluiden⁷ bij actuele polariserende fenomenen en tendensen. Dit doen we door de acties die omschreven staan in het diversiteitsprogramma (pijler 2: Inclusieve Beeldvorming).

⁶ B. Brandsma, Inzicht in de dynamiek van wij-zij denken.

⁷ Boodschappen en verhalen die een extreem en/of polariserend discours ondermijnen.

4. Weerbaarheid van jongeren verhogen

We zetten in op (online) weerbaarheid bij jongeren, meer bepaald op het bespreekbaar maken van moeilijke onderwerpen en aanzetten tot kritisch denken. Dit doen we door workshops die we gratis aanbieden aan de tweede graad van de Sint-Niklase scholen.

De workshops gaan dieper in op de onderwerpen van complotdenken, fake news, identiteit & polarisering. De workshops worden gegeven door StampMedia, een organisatie uit Antwerpen die de stem van jongeren versterkt door ze mediawijs te maken en door de media 'jongerenwijs' te maken. Zij werken deze workshops op maat uit, toegespitst op de noden en de leefwereld van onze leerlingen,

In het voorjaar van 2022 worden workshops gegeven in 5 scholen (2e graad): Forum Da Vinci, CDO Newton, Sint-Jozef Klein Seminarie, WeTech Academy en VTS3/4.

De volgende jaren komen ook alle andere secundaire scholen aan bod.

Curatie

Deradicalisering is een omstrede begrip en vraagt enige nuance. In eerste instantie wordt dit vaak beschouwd als het omkeren van het radicaliseringsproces. Maar in realiteit is het complexer dan dat. Kunnen we een iemand met geradicaliseerde ideeën volledig deradicaliseren? Wanneer heeft die persoon dan terug ‘genormaliseerde’ gedachten? En wat zijn die dan precies? Daarom is het beter om in te zetten op het gedrag via disengagement, het opnieuw aansluiting vinden in de maatschappij en het bieden van een toekomstperspectief.

“Disengagement is eerder gedragsmatig en betekent het terugdringen en neutraliseren van de handelingen, en dan voornamelijk (de bereidheid tot) het gebruik van geweld. Het doel is te komen tot een individuele afkeuring van het gewelddadig gedrag van de groep waartoe men zich associeerde.”⁸

We richten ons hiervoor op de zoektocht naar verbindingen van de personen die (beginnend) radicaliseren. De bestaande verbindingen met de maatschappij worden versterkt en waar nodig zoeken we naar nieuwe verbindingen om de persoon aan boord te houden van onze samenleving.

Het wettelijk kader van een LIVC is uitgewerkt in de federale wet tot oprichting van LIVC-R⁹ en het Vlaams decreet LIVC-R¹⁰. De wet omvat de centrale krijtlijnen, een aantal voorwaarden waaraan het casuoverleg moet voldoen en maakt de connectie met artikel 458ter van het Strafwetboek. Deze connectie maakt het mogelijk voor deelnemers die onder federale bevoegdheid vallen om hun beroepsgeheim gedurende het casuoverleg op te heffen. Het Vlaamse decreet LIVC-R is dan weer noodzakelijk om de Vlaamse diensten mee rond de tafel te krijgen.

In Sint-Niklaas is de LIVC-R opgebouwd in 2 niveaus:

- Strategisch niveau (Stuurgroep)
- Operationeel niveau (Partnertafel)

⁸ Als basis voor de omschrijving van een aantal begrippen wordt de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten hernoemen.

⁹ Wet tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme – 30 juli 2018

¹⁰ Decreet houdende de machtiging van de Vlaamse deelnemers aan en de regeling van de modaliteiten van deelname aan de lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme- 21 mei 2021

1. Strategisch niveau (Stuurgroep)

1.1. Samenstelling

De stuurgroep van de LIVC wordt samengesteld uit:

- Burgemeester
- Betrokken schepenen
- Clustermanager Welzijn
- Diensthoofd Diversiteit, Samenleving en Preventie
- Deskundige extremisme en polarisering
- Korpschef
- Information Officer van de lokale politie

Eventueel aangevuld met:

- Projectmedewerker radicalisering VVSG
- Parketmagistraat radicalisme

Indien gemandateerde vertegenwoordigers van andere diensten worden uitgenodigd worden de leden hiervan vooraf verwittigd.

1.2. Frequentie

De Stuurgroep van de LIVC vergadert 2x per jaar en kan ook ad hoc worden samengeroepen door één van de leden.

1.3. Doelstellingen en opdrachten

- Overzicht bewaren van de maatschappelijke spanningen in Sint-Niklaas
- Lokale beleidslijnen en beleidsprioriteiten bepalen inzake preventie van polarisering en extremisme
- Opvolgen evoluties inzake polarisering en extremisme en de effecten op de Sint-Niklase samenleving
- Evaluatie en bijsturing van het actieplan preventie van extremisme en polarisering

2. Operationeel niveau (Partnertafel)

2.1. Samenstelling

De leden van de Partnertafel zijn:

- Deskundige extremisme en polarisering

- Information officer van de lokale politie
- Vertegenwoordiger van de Afdeling Mens en Samenleving

Dit netwerk kan nog uitgebreid worden met welzijnspartners. Een minimale voorwaarde om deel te nemen aan dit overleg is het engagement om aan te geven of de betrokken persoon bij hun organisatie gekend is en/of opgevolgd wordt.

Hiervoor gaan we participatief aan de slag met volgende partners:

- VCLB
- CLB GO
- CAW
- Justitiehuis Dendermonde
- VDAB

We bekijken om op basis van de huidige werking en de vernieuwde wetgeving tot een gedeelde aanpak te komen. Indien niet anders mogelijk maken we met de partners afzonderlijke, duidelijke afspraken in het kader van de opvolging van personen die besproken worden binnen de LIVC. De uiteindelijke samenwerkingen worden vastgelegd in een hernieuwde samenwerkingsovereenkomst.

2.2. Frequentie

De Partnertafel vergadert minstens 6x per jaar en kan, op vraag van één van de leden, ad hoc worden samengeroepen.

2.3. Doelstellingen en opdrachten

- Een persoonsgerichte aanpak uitwerken door o.a. casemanagement op te starten. Deze aanpak mag niet in conflict zijn met de gerechtelijke maatregelen.
- De doelgroepen zijn hieronder beschreven. Het gaat telkens om personen die verblijven en/of sociaal actief zijn in Sint-Niklaas:
 - o Personen die verontrustende signalen vertonen van vervreemding en waar vermoedens zijn van radicalisering
 - o Personen die teruggekeerd zijn van conflictgebied of gepoogd hebben af te reizen om zich aan te sluiten bij terroristische groeperingen
 - o Bijzondere aandacht gaat uit naar minderjarigen, in het bijzonder wanneer ze pogen af te reizen (beschermingsmaatregel)
- Rapportage aan de strategische LIVC op algemene systematische wijze over het verloop en het aantal begeleidingen binnen de partnertafel zonder de identiteit van de desbetreffende casussen vrij te geven.
- Evaluatie van de effectiviteit van het casemanagement.

2.4. Werking

2.4.1. Aanmelding

Een casus kan door alle partners van de partnertafel aangemeld worden, rekening houdend met de tegenindicaties van de LTF. De partners beslissen op basis van de eigen deontologie of ze een casus aanmelden. Indien zij de casus binnen de eigen werking zelf kunnen opnemen hoeft dit niet gemeld te worden op de partnertafel. Ze kunnen hiervoor ook steeds beroep doen op de deskundige extremisme en polarisering om hen hierin te ondersteunen.

Bezorgdheden over personen en/of groepen kunnen worden gemeld via het aanpreekpunt of door de verschillende referentiepersonen bij de deskundige extremisme en polarisering. Er wordt samen met de aanmelder een analyse uitgevoerd van de aangemelde casus en een gedeelde beslissing genomen of deze casus al den niet geagendeerd wordt op de partnertafel. Indien er wordt beslist om de casus niet te agenderen, wordt er doorverwezen of samen gezocht naar andere opvolging van deze persoon.

2.4.2. Beoordeling van de casus

Aan de hand van de gedeelde informatie maken we een inschatting van de situatie:

- Gaat het effectief om radicalisering?
- Is er een veiligheidsrisico? ...

Dit gebeurt door de analyse van de risicodomeinen van extremisme die omschreven staan in de terugkoppelingsfiche¹¹:

- Overtuigingen, opvattingen, ideologie
- Sociale context
- Intentie
- Psychische stoornissen
- Bijkomende relevante informatie

Indien de casus niet binnen het spectrum van de LIVC valt, wordt er gezocht naar een goede doorverwijzing.

2.4.3. Opvolging

Radicalisering is een meervoudige en complexe problematiek. Personen die radicaliseren hebben vaak verschillende hulp en zorg nodig. Daarom wordt elke opvolging op maat uitgewerkt.

¹¹ Strategische-Nota-Extremisme-en-Terrorisme, p13

Nu er door de verschillende partners meer duidelijkheid geschept is over de casus, wordt er gekeken welke opvolging nodig is.

- Er is onvoldoende informatie om een juiste beoordeling te maken. Er wordt gekeken naar welke informatie er nog ontbreekt en op welke wijze deze te verkrijgen is. De casus wordt op de volgende partnertafel opnieuw besproken.
- Er wordt een socio-preventieve opvolging voorzien. Er wordt samen met alle betrokken partners een individueel opvolgingstraject opgesteld dat op de volgende partnertafels telkens opnieuw wordt geëvalueerd en bijgestuurd. Deze opvolging kan alle mogelijke interventies omvatten die erop gericht zijn om een opening/ingang bij de persoon te vinden om een onderliggende problematiek aan te pakken teneinde de verbinding met de samenleving te behouden.
- Indien de casus een veiligheidsrisico inhoudt is er een repressieve aanpak nodig. De partnertafel kan hier geen verder gevolg aan geven en is in geen geval verantwoordelijk voor deze casus. Dit gebeurt enkel indien de partnertafel unaniem eens is over een mogelijks veiligheidsrisico.

Daarnaast wordt er door de deskundige extremisme en polarisering een terugkoppeling voorzien naar iedere betrokken partner teneinde het garanderen van een goede werking en een sterke vertrouwensband tussen de verschillende partners. Een dossier wordt telkens opnieuw besproken tot er unaniem beslist wordt om een dossier af te sluiten. Bij verhuis wordt de casus doorgegeven aan de LIVC-R van de nieuwe woonplaats van de persoon.

2.4.4. Deontologie

Een minimale voorwaarde om deel te nemen aan dit overleg is het engagement om aan te geven of de betrokken persoon bij hun organisatie gekend is en/of opgevolgd wordt.

Daarnaast zijn er nog enkele principes vastgelegd om en een goede samenwerking te garanderen:

- De partners beslissen zelf of en welke informatie zij delen; zij volgen hierbij hun eigen wettelijke en deontologische regels. Hierbij wordt telkens opnieuw de afweging gemaakt hoe de persoon het best geholpen kan worden.
- Het delen van informatie is steeds in het belang van de betrokkene en informatie wordt enkel gedeeld als deze noodzakelijk en relevant is.
- De besproken informatie zal enkel met de toestemming van de aanbrenge partner(s) worden gebruikt, waar nodig worden hier duidelijke onderlinge afspraken over gemaakt. De aanbrenge partner blijft steeds eigenaar van deze informatie.
- De stappen die worden gezet op basis van deze informatie zijn door alle partners gekend en aanvaard.
- De afscherming van de herkomst van de informatie wordt door alle partners gegarandeerd.

- Er wordt maximaal ingezet op hulpverlening en begeleiding zolang dit mogelijk is, vooraleer politieel wordt opgevolgd.
- Alle leden en betrokkenen bij de behandeling van persoonsgebonden gegevens zijn gehouden aan de deontologische code.

2.4.5. Registratie en rapportage

De deskundige polarisering en extremisme verzorgt de terugkoppeling naar de partnertafel of aanmelder van de casus. Daarnaast worden de verschillende casussen anoniem geregistreerd om efficiënt te kunnen werken. Deze gegevens zullen nooit worden doorgegeven.

Daarnaast voorziet de deskundige extremisme en polarisering een terugkoppeling van de werking van de partnertafel aan de strategische LIVC. Deze terugkoppeling bestaat uit de algemene werking en een overzicht van de geanonimiseerde casussen. Er zullen nooit namen en details worden doorgegeven.

3. Samenwerking met veiligheidsdiensten

De politieele werking is een onderdeel van de integrale werking. Signalen (informatie) van radicalisering worden nauwkeurig geanalyseerd en vervolgens overgemaakt aan en overlegd met partners binnen de structuren die hierboven staan beschreven. Indien er sprake is van reële dreiging is het vanzelfsprekend een taak voor politie, justitie en parket.